

quod enim in promptu est sine mora acquiritur. Et quia bonum cum difficultate, proprie est objectum irascibilis, ideo expectare proprie ad irascibilem pertinet tendentem in aliquod bonum. Habet autem se ad spem sicut commune ad proprium, in quantum spes addit certitudinem circa expectationem.

Ad secundum ergo dicendum, quod Damascenus loquitur large: accipit enim expectatum bonum pro bono quod nondum habetur, quod quidem commune est concupiscentiæ, & spei.

Ad tertium dicendum, quod motus à termino, & in terminum quandoque sunt contrarii, quandoque idem, quandoque disparati. Si enim termini à quo, & ad quem sunt contrarii; sic motus est contrarius, sicut à nigredine in albedinem. Si autem sit idem terminus à quo, & in quem; sic motus sunt idem, sicut motus ab albedine in albedinem. Si autem sint diversi, non contrarii; sic motus sunt diversi disparati, sicut motus ab albedine ad calorem. His modis ultimis spes, & timor se habent: quia contrarietas quæ attenditur in irascibili, est secundum facile, & difficile, sive possibile, & impossibile; non autem circa bonum, & malum, quia circa hoc est concupiscibilis. Unde si consideretur propria ratio objecti irascibilis, sic timor contrariatur spei: quia timor est à difficili, ad quod est spes. Si autem consideretur ratio difficilis, sic sunt disparata: quia timor à difficili est in genere malorum, spes autem à difficili in genere bonorum.

Ad quartum dicendum, quod passiones cognitivarum virtutum sunt à rebus secundum esse spirituale. Et quia secundum hoc esse non habent (7) contraria contrarietatem, ideo non causantur contrariæ passiones ex contrariis in potentiis cognitivis. Sed passiones appetitivæ sunt ex rebus secundum suum esse naturale: quia appetitus est de bono, & malo, quæ sunt in rebus, ut dicit Philosophus in VI. Metaph. text. viii. & ideo cum secundum esse naturale contrarietatem habeant, contrarias passiones causant.

Ad quintum dicendum, quod cum arduum, sive difficile sit proprium objectum irascibilis, differentiæ facientes oppositiones in passionibus irascibilis sunt difficile facultatem superans, vel non superans; & utrumque est vel bonum, vel malum. Fides ergo, seu confidentia, importat motum irascibilis in id quod æstimatur in facultatem non excedens: quod quidem specialiter circa bona importat spes, circa mala autem audacia, nisi quod audacia excessum importat quandoque, unde in malum quandoque accipitur. Motus autem appetitus in id quod æstimatur ut superans facultatem sive in bonum, sive in malum, est diffidentia. In bonum autem specialiter est desperatio, in malum autem timor. Ira autem est passio composita ex audacia, vel dolore, & spe, ut ex dictis patere potest.

#### ARTICULUS IV.

*Utrum spes sit principalis passio, vel amor, vel desiderium, vel audacia, vel penitentia.*

**A**D quartum sic proceditur. Videtur quod spes non sit principalis passio. Amor enim vehementius affectionem immutat quam spes: unde hominem extra se facit, ut dicit Dionysius iv. cap. de div. Nom. Sed amor non ponitur una de

(7) Nicolai omittit contraria.

principalibus passionibus. Ergo neque spes.

2. Præterea. Concupiscere est de futuro bono, sicut & spes. Sed concupiscentia, vel desiderium, non ponitur passio principalis. Ergo nec spes.

3. Præterea. Denominatio semper fit à principali. Sed irascibilis denominatur ab ira. Ergo est principalior spe, quæ est in irascibili.

4. Præterea. Objectum irascibilis est difficile, & arduum. Sed audacia tendit in arduum magis quam spes, vel non minus. Ergo audacia est magis principalis quam spes.

5. Præterea. Sicut spes est de futuro, ita penitentia est de præterito. Sed præteritum est certius quam futurum. Cum ergo penitentia non ponatur principalis passio, nec spes principalis passio debet poni.

Sed contra est quod Boetius in Lib. de Consolat. I. metr. vi. dicit:

*Gaudia pelle, pelle timorem;*

*Spemque fugato, nec dolor adsit.*

& ita spes connumeratur aliis principalibus passionibus.

Præterea. Spes opponitur quodammodo timori. Sed timor est principalis. Ergo & spes.

Præterea. Passio quæ est in concupiscibili de bono, est principalis, sicut gaudium. Ergo eadem ratione passio quæ est de bono in irascibili, est principalis. Hæc autem est spes. Ergo spes est principalis passio.

#### SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod principalitas passionum in duobus consistit: quorum unum est ex parte objecti, ut scilicet passio sequatur secundum rationem, & aptitudinem objecti, scilicet ut bonum prosequatur, & malum fugiat; secundum est ex parte ipsius passionis, ut scilicet motus ille perfectus sit quantum possibile est secundum genus illud. Et ideo in concupiscibili sunt duæ principales passiones tantum, scilicet gaudium, & tristitia: quia motus concupiscibilis terminatur in ipsa re conjuncta, quæ facit gaudium, & tristitiam: & iterum bonum de sua ratione natum est facere gaudium, in quantum est conveniens, & tristitiam, in quantum nocivum est. In irascibili etiam sunt tantum duæ, scilicet timor, & spes: quia in his perficitur motus irascibilis quantum est possibile in genere illo: unde non important motum perfectum simpliciter, sed in quantum possibile est in genere irascibilis: quia motus irascibilis, in quantum hujusmodi, non perficitur ad præsens, ut prius dictum est, art. præc. sicut concupiscibilis; sed perficitur in certitudine inclinationis respectu sui objecti. Unde timor, & spes habent quamdam certam inclinationem ad objectum suum: timor ad non posse fugere malum, spes ad posse consequi bonum: unde confidentia non dicitur principalis passio, quæ habeat certitudinem, nec importat. Similiter etiam timor consequitur ex malo, in quantum est malum, quia de natura sui habet ut fugiatur; spes autem ex ratione boni, in quantum est bonum, quia de natura sui habet ut expectetur: & ideo consuevit numerus principalium passionum hoc modo accipi. Quia aut sunt de præsentibus, in quo perficitur motus concupiscibilis, aut de futuro, in quo consistit motus irascibilis, in quantum est de difficili. Si primo modo, aut de bono, & sic est gaudium; aut de malo; & sic est tristitia. Si secundo

modo, aut de bono, & sic est spes; aut de malo, & sic est timor.

modo, aut de bono, & sic est spes; aut de malo, & sic est timor.

Ad primum ergo dicendum, quod amor non dicitur terminum in motu concupiscibilis, cum non sequatur ex conjunctione rei, sicut delectatio, vel gaudium.

Ad secundum dicendum, quod motus concupiscibilis potest ulterius terminari quantum ad futurum; & ideo concupiscentia, & desiderium non sunt passiones principales: motus autem irascibilis non; & ideo in futuro terminatur: & propter hoc spes, & timor sunt principales passiones.

Ad tertium dicendum, quod potentia in qua est spes, denominatur ab ira, quia est ultimum in passionibus ejus; denominatio autem consuevit fieri ab his quæ sunt ultima in re. Non tamen est principalis, quia habet motum in nocivum, non quidem fugiendum, quod est de ratione mali, & nocivi, sed agrediendum.

Ad quartum similiter dicendum est de audacia, quod timor qui fugam importat, consequitur ex ratione mali, quod de se est fugibile, non autem aggressibile, quod audacia facit: & ideo non est principalis passio.

Ad quintum dicendum, quod penitentia continetur sub tristitia. Unde sciendum est, quod omnes prædictæ passiones ad has principales passiones reducuntur vel sicut species ad genus, sicut admiratio ad timorem; vel sicut imperfectum ad perfectum, sicut concupiscentia ad gaudium; vel sicut effectus ad causam, & participans ad participatum, sicut audacia, & ira ad spem: quia spes tendit in bonum arduum, quod de se est tale ut in illud debeat tendi; audacia autem, & ira tendunt in arduum nocivum repellendum; quod quidem non est tale ut in ipsum tendi debeat, sed magis ut fugiatur; tendunt tamen in ipsum, in quantum participat aliquid de ratione boni, quod est victoria ipsius: & ideo etiam spes participatur quodammodo in audacia, & ira, sicut quod est per se, in eo quod est per accidens.

#### ARTICULUS V.

*Utrum spes possit esse in parte intellectiva.*

**A**D quintum sic proceditur. Videtur quod spes non possit esse in parte intellectiva. Quia passiones sunt tantum in parte sensitiva, ut dicit Philosophus VII. Physic. text. xx. Sed spes est passio. Ergo est in parte sensitiva.

2. Præterea. Ea quæ sunt in parte intellectiva, sunt ipsius animæ secundum se, sine hoc quod communicat corpori. Spes vero non est ipsius animæ secundum se, sed cum conjunctione corporis, eadem ratione qua gaudium, & amor, ut dicitur in I. de anima, text. xiv. Ergo spes non est in parte intellectiva.

3. Præterea. Subjectum spei est irascibilis. Sed irascibilis non est in parte intellectiva, sed in sensitiva, quæ animus dicitur in III. de Anima, text. xli. Cum ergo passio non excedat subjectum suum, nec spes erit in rationali.

4. Præterea. Sicut dicit Philosophus in Lib. de Memor. cap. i. memoria non est in parte intellectiva: quia concernit determinatam temporis differentiam, scilicet præteritum. Sed sicut memoria concernit præteritum, ita spes concernit futurum. Ergo spes non potest esse in parte intellectiva.

5. Præterea. In parte intellectiva non sunt contra-

In III. Sent. Tom. III.

ria passiones; quia delectationi quæ est secundum intellectum, nihil est contrarium, ut dicit Philosophus I. Topic. cap. xiii. Cum ergo spes sit passio contrarietatem habens ad timorem, & desperationem, videtur quod non possit esse in parte intellectiva.

Sed contra. Quidquid invenitur communiter in Deo, & in nobis de operibus animæ, ad partem intellectivam pertinet, quæ solum est immaterialis, & in hoc Deo similis. Sed delectatio convenit non solum nobis, sed etiam Deo, ut dicitur in VII. Ethic. cap. xiv. quia ipse simplici operatione gaudet. Ergo delectatio est in nobis etiam in parte intellectiva; & ita eadem ratione spes, quæ est de delectatione futura.

Præterea. Quidquid permanet in nobis post separationem animæ à corpore, hoc ad partem intellectivam pertinet, quæ sola est separabilis, secundum Philosophum II. de Anim. text. xxi. Sed spes est hujusmodi: quia erat in illis patribus qui in limbo erant, ut dicitur in littera. Ergo spes est in parte intellectiva.

Præterea. Ad quamcumque potentiam pertinet objectum passionis, & passio. Sed objectum spei est arduum bonum, quod etiam ad intellectivam partem pertinere potest. Ergo spes potest esse in parte intellectiva.

#### SOLUTIO I.

Respondeo dicendum, quod operationes sensitivæ sunt nobis magis notæ quam operationes partis intellectivæ: quia cognitio nostra incipit à sensu, & terminatur ad intellectum. Et quia ex notioribus minus nota cognoscuntur, nomina autem ad innotescendum rebus imponuntur: ideo nomina operationum sensitivæ partis transferuntur ad operationes intellectivæ partis, & ulterius ex humanis in divina. Et hoc patet in apprehensivis operationibus: quia illud quod certitudinaliter quasi præsens tenemus per intellectum, dicimus sentire, vel videre; & imaginari dicimus, cum quidditatem rei intellectu concipimus, & sic de aliis; quamvis ista diversimode intelligantur, cum dicuntur de apprehensione sensitiva, quæ apprehendit materialiter, & in particulari, & de intellectiva, quæ apprehendit immaterialiter, & in universali. Et ideo etiam imponitur nomen intellectivæ operationi, per quod discernitur à sensitiva, sicut intelligere, & scire, & hujusmodi. Similiter nomina operationum appetitivæ sensitivæ partis transferuntur in operationes appetitivæ intellectivæ partis: tamen in sensitiva parte sunt per modum materialis passionis, in parte autem intellectiva per modum simplicis actus non materialiter: & ideo etiam aliqua nomina imponuntur appetitui intellectivo, quæ ipsum distinguunt ab aliis, sicut velle, eligere, & hujusmodi. Sic ergo spes in parte sensitiva nominat quamdam passionem materialem, sed in parte intellectiva simplicem operationem voluntatis immaterialiter tendentis in aliquod arduum.

Ad primum ergo dicendum, quod spes, secundum quod est in appetitu rationali, scilicet voluntate, non est passio proprie loquendo, ut patet ex his quæ dicta sunt xv. dist. quæst. 11. art. 1. in corpore.

Ad secundum dicendum, quod Philosophus loquitur ibi de istis secundum quod sunt passiones sensitivæ partis, ita & indigent corpore materialiter; vel secundum quod sunt in parte intellectiva, quæ indiget corpore, in quantum accipit à sensibus, vel à sensitivis potentiis, quantum ad statum viæ.

Ad tertium dicendum, quod quidam distinguunt

Oo

iras-

irascibilem humanam, & brutalem, similiter & concupiscibilem; & dicunt, quod brutalis est in parte sensitiva, humana autem in parte intellectiva. Sed hoc non est verum; quia appetitus rationalis non dividitur per irascibilem, & concupiscibilem, ut prius dictum est, art. 2. unde irascibilis dicitur humana non per essentiam, sed per participationem, sicut dicit Philosophus in I. Ethic. & etiam Damascenus in II. Libr. cap. xii. Unde quod obicitur, quod spes in irascibili est; verum est de spe secundum quod est passio.

Ad quartum dicendum, quod intellectiva apprehensio est secundum motum a rebus in animam; & quia in anima intellectiva recipitur aliquid abstractum ab omnibus conditionibus materialibus individuantibus, ideo nulla apprehensio intellectiva concernit aliquod tempus determinate, quamvis possit esse de quolibet tempore: unde componendo, & dividendo implicat tempus, ut dicitur in III. de Anima text. xxv. & ideo etiam memoria, cum sit pars imaginis, quæ est in parte intellectiva, est omnium temporum, ut dictum est in I. Lib. dist. 111. Operatio autem appetitus est secundum motum ab anima in res; & ideo quia res per se cadunt sub hic & nunc, ideo & operatio intellectivi appetitus potest aliquod tempus concernere.

Ad quintum dicendum, quod delectatio, ut prius dictum est, ex duobus consurgit. Uno modo ex ipso actu qui est conveniens potentia; & hoc modo delectationi intellectus non est aliquid contrarium. Cum enim intelligibile omnino immaterialiter in intellectu recipiatur, non potest aliquam læsionem intellectui inferre, sicut sensibile excellens, quod corruptit sensum. Et ideo omnis actus intellectus est conveniens intellectui, & delectabilis, quidquid sit illud quod intelligitur; & sic delectationi intellectus non est aliquid contrarium. Alio modo consurgit delectatio ex conjunctione rei convenientis, circa quam est operatio. Et quia id quod apprehenditur, potest esse conveniens intelligenti, vel inconveniens, in quantum est res quædam, licet in quantum intellectus, semper sit conveniens; ideo ex parte ista delectationi quæ est in parte intellectiva, potest esse tristitia contraria, non quæ sit passio, ut dictum est.

## QUÆSTIO II.

**D**einde quæritur de spe secundum quod est virtus: & circa hoc quærentur quinque.

Primo. Utrum spes sit virtus.

Secundo. Utrum sit theologica.

Tertio. Quomodo se habeat ad alias virtutes theologicas.

Quarto. De certitudine ipsius.

Quinto. Quorum sit habere spem.

### ARTICULUS I.

*Utrum spes sit virtus.*

2. 2. quæst. xvii. art. 1.

**A**d primum sic proceditur. Videtur quod spes non sit virtus. Spes enim dividitur contra timorem, gaudium, & tristitiam. Sed nullum (1) istorum ponitur in genere virtutis; quinimo tristitia ponitur in genere vitii, quantum ad acci-

(1) Al. aliorum. (2) Al. in vita.

diam, & invidiam; ponitur etiam inter sacramenta quantum ad poenitentiam; gaudium autem in genere fructus, ut patet Gal. v. timor autem in genere doni, ut dicitur Isai. xi. Ergo neque spes debet esse virtus.

2. Præterea. Sicut virtutes infusæ ordinantur ad aliquod arduum, quod est (2) vita æterna; ita & virtutes acquisitæ ad aliquod arduum, quod est felicitas civilis, vel contemplativa. Sed Philosophi tractantes de virtutibus acquisitis, non posuerunt spem esse virtutem. Ergo apud Theologos spes non debet poni virtus.

3. Præterea. Nulla virtus provenit ex meritis: quia virtutem Deus operatur in nobis, sine nobis, ut Augustinus ait, Lib. IV. cont. Julian. cap. 111. & II. de liber. arbit. cap. xix. Sed spes provenit ex meritis, ut in littera dicitur. Ergo spes non est virtus.

4. Præterea. Nulla virtus opponitur alicui bono: quia bonum bono non est contrarium, sicut malum malo, ut dicitur in prædicamentis. Sed spes opponitur timori, quod est bonum, & laudabile. Ergo spes non est virtus.

5. Præterea. Nulla virtus habet actum mercenarium: quia virtus operatur bonum propter seipsum. Sed spes habet actum mercenarium, cum intendat in remunerationem. Ergo spes non est virtus.

Sed contra. Nihil inducit ad vitam æternam, nisi virtus. Sed spes inducit ad vitam æternam, ut patet in Psalm. v. 12. *Latentur omnes qui sperant in te: in æternum exultabunt, & habitabis in eis.* Ergo spes est virtus.

Præterea. Spes est propinquior charitati, quæ est mater omnium virtutum, quam fides, quia est in affectu. Sed fides est virtus. Ergo & spes.

Præterea. Nihil est meritorium, nisi actus virtutis. Sed spei actus est meritorius: quia a confusione liberat. Psalm. xxx. 1. *In te Domine speravi: non confundar in æternum.* Ergo spes est virtus.

### SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod sicut supra dist. xxii. quæst. 1. art. 2. & 3. dictum est, virtus secundum communem usum loquendi dicitur habitus inclinans ad actum; qui est bonus dupliciter, scilicet secundum convenientiam ad potentiam agentem, & secundum objectum; quod habet rationem boni, in quantum est objectum talis actus. Hæc autem duo sunt in actu spei. Cum enim spes in appetitiva parte sit; oportet quod objectum ejus sit bonum sub ratione boni; & sic actus spei habet bonitatem ex ratione objecti. Similiter etiam spes supra expectationem addit certitudinem, ut patet per diffinitionem in littera positam. Certitudo autem importat determinationem respectu ejus ad quod dicitur certitudo. Unde cum certitudo spei sit de bono expectato, importat determinationem ad bonum. Et ex hoc aliquis actus est perfectæ potentia; conveniens, quod ad bonum ipsius determinationem habet; sicut actus scientia, qui determinat intellectum ad verum, quod est bonum intellectus; non autem actus opinionis, quæ est veri, & falsi: propter quod scientia est virtus, & non opinio, ut dicitur in VI. Ethic. cap. xv. Unde patet quod spes virtus debet dici etiam secundum communem usum loquendi.

Ad primum ergo dicendum, quod spes, secundum

### ARTICULUS II.

*Utrum spes sit virtus theologica.*

2. 2. quæst. xvii. art. 5.

**A**d secundum sic proceditur. Videtur quod spes non sit virtus theologica. Omnis enim virtus theologica habet Deum pro objecto. Sed irascibilis objectum Deus esse non potest: quia cum sit appetitus sensitivæ partis, non extendit se ultra bonum sensibile. Cum ergo spes ad irascibilem pertineat, videtur quod spes non sit virtus theologica.

2. Præterea. Isai. xxx. 15. dicitur: *In spe erit fortitudo vestra.* Sed fortitudo non est virtus theologica, sed cardinalis. Ergo & spes; & præcipue cum eadem extrema videantur habere, scilicet timiditatem, & audaciam.

3. Præterea. Expectare est longanimitatis: Gal. v. 22. (a) *Longanimitas expectationis.* Similiter videtur esse patientia: Rom. viii. 25. (1) *Si quæ non videmus, speramus, per patientiam expectamus.* Ergo cum spes sit expectatio, videtur quod spes sit idem quod patientia, vel longanimitas: quæ quidem non sunt virtutes theologicae: ergo nec spes.

4. Præterea. Spei est in arduum tendere. Sed hoc est magnanimitas, quæ maxime magnum attendit. Ergo spes est idem quod magnanimitas. Sed magnanimitas est virtus moralis, & non theologica. Ergo (2) & spes.

Sed contra. Spes dividitur ex opposito aliis virtutibus theologis: I. Corin. xii. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc.* Ergo est virtus theologica.

Præterea. Omnis virtus quæ habet finem ultimum pro objecto, est virtus theologica. Talis autem est spes, cum sit expectatio futuræ beatitudinis. Ergo spes est virtus theologica.

Præterea. Omnis virtus moralis est circa passiones, ut dicitur in II. Ethic. cap. 111. Hoc autem non competit spei. Ergo non est virtus moralis. Neque est intellectualis, quia non pertinet ad cognitionem, ut prius dictum est. Ergo est virtus theologica.

### SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod spes de ratione sua dicit extensionem appetitus in aliquod arduum, quod non omnino excedit facultatem sperantis. Ea enim quæ excedunt, & velut excedentia apprehenduntur, desperationem magis quam spem faciunt: unde secundum hoc quod inest alicui facultas in aliquod arduum, secundum hoc est inclinatio in illud arduum: & ideo in illud arduum quod proportionatur facultati naturæ sensitivæ, inclinatio sensitivi appetitus spem facit, quæ est passio; in illud vero arduum quod proportionatur naturæ intellectivæ, inclinatio illius facit spem, quæ est actus voluntatis. Sed quia est aliquod arduum quod excedit facultatem naturæ, ad quod homo per gratiam potest pervenire, scilicet ipse Deus, in quantum est nostra beatitudo; ideo oportet quod ex aliquo dono gratuito naturæ superaddito fiat inclinatio in illud arduum; & illud donum est habitus spei. Et quia habet objectum ipsum Deum, ideo oportet

002

quod

dum quod est passio, non est virtus, sed secundum quod est in appetitu intellectivæ partis. Nec aliarum passionum nomina ita convenienter ad virtutes transsumi possunt sicut nomen spei: quia spes dicitur in ordine ad bonum, & propter hoc importat motum appetitus in bonum tendentis; & sic habet quamdam similitudinem cum intentione, & electione boni, quæ requiruntur in omni virtute; timor autem dicitur in ordine ad malum. Recedere autem a malo, quamvis ad virtutem pertineat, non tamen in hoc consistit perfectio virtutis, sed in electione boni. Gaudium autem, & tristitia magis dicunt impressionem boni, & mali in appetitum, quam motum appetitus in ea: unde non habent similitudinem cum electione virtutis.

Ad secundum dicendum, quod illud arduum in quod ordinantur virtutes acquisitæ, est finis proportionatus facultati naturæ: & ideo natura per seipsam determinata est ad sperandum illum finem: unde non indiget aliquo habitu superaddito, per quem determinetur in illud. Sed hoc arduum quod est vita æterna, excedit facultatem naturæ. Unde cum ex se natura non sit determinata ad sperandum illud, oportet quod determinetur per aliquem habitum infusum; & hæc est spes, quæ est virtus.

Ad tertium dicendum, quod spes multis modis dicitur. Quandoque enim nominat passionem; & sic non est virtus. Quandoque nominat habitum inclinantem ad actum voluntatis similem spei, quæ est in parte sensitiva, quæ est passio; & sic est virtus. Quandoque vero nominat ipsum actum; & sic est actus virtutis. Quandoque autem nominat ipsam rem speratam, Tit. 11. 13. *Expectantes beatam spem:* & sic est objectum virtutis. Quandoque autem nominat certitudinem, quæ consequitur spem: Rom. v. 4. *Probatio vero spem, idest spei certitudinem:* & sic nominat statum perfectionis in virtutem, quantum ad certitudinis intentionem. Habitus ergo spei quæ est virtus, ex meritis non procedit; sed objectum, idest ipsa res sperata, pro meritis redditur: & ideo etiam actus spei in suum objectum tendit ex præsuppositione meritorum: & secundum hoc dicitur ex meritis provenire ratione sui actus.

Ad quartum dicendum, quod spes quæ est virtus, non opponitur timori qui est donum: quia spes extendit se in Deum ex consideratione divinæ largitatis, timor vero dicit resiliionem ex consideratione propriæ pravitatis: & ita non est secundum idem resiliio timoris, & extensio spei: unde non sunt contraria.

Ad quintum dicendum, quod facere aliquid propter aliquod commodum temporale, facit actum mercenarium, non autem facere propter remunerationem æternam: quia continentia non sibi sufficit ad salutem, si pro solo amore pudicitia retineret, ut dicitur in Lib. de Eccles. dogm. cap. lxxiv. & eadem ratio est de aliis humanis actibus. Vel dicendum, quod actus dicitur esse mercenarius qui propter mercedem fit, non autem qui est circa ipsam mercedem. Quamvis ergo actus spei sit expectare beatitudinem, quæ est merces; non tamen eam expectat propter ipsam mercedem, sed ex inclinatione habitus, sicut & in aliis virtutibus contingit. Et præterea non expectat eam, in quantum est merces, sed in quantum est summum quoddam arduum: habet enim Deum pro principali objecto.

In III. Sent. Tom. III.

(1) Vulgata: *Si autem quod non videmus.* (2) Al. est.

Ex Edit. P. Nicol. (a) In textu quidem *longanimitas* inter Spiritus Sancti fructus v. 22. in Glossa interlin. *longanimitatem* interpretante, ut hic, *expectationis.*